

**Projev
spolkového kancléře
Spolkové republiky Německo
Olafa Scholze,
poslance Spolkového sněmu**

**na Univerzitě Karlově
v Praze**

„Evropa je naše budoucnost“

29. srpna 2022

- Platí mluvené slovo-

Vážená paní rektorko,
vážené paní prorektorky, vážení páni prorektoři a členové fakult,
vážený pane ministře,
excellence,
milé studentky, milí studenti,
dámy a pánové,

srdečně Vám děkuji za přátelské pozvání!

Je mi velkou ctí, že k Vám mohu na tomto historickém místě – takřkajíc před očima zakladatele této starobylé instituce – promluvit o budoucnosti. O naší budoucnosti, kterou si spojuji s jedním slovem: Evropa.

A nenašli bychom pro to asi žádné vhodnější místo než Prahu, než tuto univerzitu se skoro sedmisetletou historií.

„Ad fontes“ neboli „k pramenům“ – tak znělo heslo velkých humanistů evropské renesance. Kdo se vypraví k pramenům Evropy, toho cesta nevyhnutelně zavede sem. Do tohoto města, jehož dědictví a vzezření jsou tak evropské, že se mu v tomto ohledu nevyrovná žádné jiné město na našem kontinentu.

To si ihned uvědomí i každý americký nebo čínský turista, který se přes Karlův most vydá na procházku směrem na Hradčany. Vždyť proto jsou tady. Protože v tomto městě nacházejí to, co si spojují s Evropou: středověké hrady a mosty, katolické, protestantské a židovské modlitebny a hřbitovy, gotické katedrály a secesní paláce, skleněné mrakodrapy, uličky s hrázděnými domy a změť jazyků v historickém centru. Obrovskou rozmanitost na malém prostoru.

Pokud je tedy Praha zmenšeninou Evropy, potom je Univerzita Karlova jakýmsi kronikářem naší evropské historie plné světlých i stinných momentů. Nedokážu říct, jestli se její zakladatel, císař Karel IV., považoval za Evropana. Jeho biografie tomu však nasvědčuje. Po narození dostal staročeské jméno „Václav“, studoval v Bologni a

Paříži, jeho rodiči byli vladař z dynastie Lucemburků a habsburská šlechtična, byl německým císařem, českým a italským králem. Je tedy logickým důsledkem, že na „jeho“ univerzitě studovali Češi, Poláci, Bavoři a Sasové spolu se studenty z Francie, Itálie nebo Anglie.

Jelikož se však jedná o evropskou univerzitu, byla samozřejmě rovněž svědkem stinných momentů evropské historie: náboženské horlivosti, rozštěpení na jazykové a kulturní skupiny, ideologického glajchšaltování během diktatur 20. století.

Němci napsali její nejtemnější kapitolu: uzavření univerzity nacistickými okupanty, zastřelení protestujících studentů, odvezení a zavraždění tisíců studentů a zaměstnanců univerzity v německých koncentračních táborech.

Tyto zločiny nás Němce dodnes bolí a stydíme se za ně. Pronést tato slova zde – i to je jeden z důvodů mé dnešní návštěvy.

Navíc často zapomínáme na to, že pro Středoevropany nesvoboda, utrpení a diktatura neskončily německou okupací a zkázou druhé světové války. Jeden z nespočtu velkých myslitelů mezi absolventy této univerzity nám to připomněl už v době studené války.

Milan Kundera popsal v roce 1983 „tragédii střední Evropy“ spočívající v tom, že Poláci, Češi, Slováci, pobaltské národy, Maďaři, Rumuni, Bulhaři a Jugoslávci po druhé světové válce „procitli (...) a zjistili, že se nachází na Východě“. Že „zmizeli z mapy Západu“.

Také s tímto dědictvím se snažíme vypořádat – právě i my, kdo jsme žili na západní straně železné opony. Nejen kvůli tomu, že je toto dědictví součástí evropské historie, tedy společné historie nás Evropanů. Ale také proto, že se tato zkušenost obyvatel střední a východní Evropy – pocity zapomenutí a ponechání napospas za železnou oponou – projevuje dodnes. Mimo jiné i v debatách o naší budoucnosti, o Evropě.

V těchto dnech si opět musíme klást otázku, kde bude v budoucnu probíhat hranice mezi svobodnou Evropou a neo-imperiální autokracií. Po ruském útoku na Ukrajinu jsem v únoru mluvil o historickém přelomu.

Putinovské Rusko se snaží násilím překreslit hranice – něco takového jsme už v Evropě nechtěli nikdy zažít. Brutální útok na Ukrajinu je proto také útokem na evropský bezpečnostní řád.

Tomuto útoku čelíme s maximálním odhodláním. A proto musíme být silní i my sami – ve smyslu jednotlivých států spolupracujících s našimi transatlantickými partnery, ale právě i jako Evropská unie.

Sjednocená Evropa byla při svém zrodu projektem, který byl zaměřený směrem dovnitř. Jeho cílem bylo, aby spolu členské státy již nikdy v budoucnu neválčily. Dnes je na nás, abychom tento závazek k míru dále rozvíjeli. A to tím, že zajistíme, aby byla Evropská unie schopná zajistit svou bezpečnost, nezávislost a stabilitu i ve vztahu k vnějším výzvám.

To je ona nová úloha v oblasti mírové politiky, dámy a pánové! To je to, co očekává asi většina Evropanů – a sice na západě i na východě našeho kontinentu.

Je proto šťastnou náhodou, že právě v této době předsedá Radě EU Česká republika, tedy země, která si důležitost této úlohy uvědomila už dávno a vede Evropu správným směrem.

České předsednictví v Radě EU má plnou podporu Německa. A já se těším, že ve spolupráci s předsedou vlády Fialou nalezneme správné, evropské odpovědi na tento historický přelom.

[Geopolitická Evropa jako odpověď na historický přelom]

První z těchto odpovědí zní: S ruským útokem na mír v Evropě se nesmíříme! Nebudeme nečinně přihlížet zabíjení žen, mužů a dětí a vymazávání svobodných států

z mapy světa, ani je nenecháme napospas za zdmi či železnými oponami. Nechceme zpět 19. nebo 20. století a jeho dobovačné války a totalitní excesy.

Naše Evropa je sjednocena v míru a svobodě a je otevřená vůči všem evropským národům, které sdílí naše hodnoty. Především je však živoucím odmítnutím imperialismu a autokracie.

Evropská unie nefunguje na principu nadřízenosti a podřízenosti, nýbrž na základě akceptování různorodosti a rovnoprávného postavení všech jejích členů, plurality a vyvažování nejrůznějších zájmů.

A právě takováto sjednocená Evropa je Putinovi trnem v oku. Nezapadá do jeho vidění světa, podle nějž se musí menší země podvolit hrstce evropských velmocí.

O to důležitější je, abychom naši evropskou myšlenku bránili společně.

Proto napadenou Ukrajinu podporujeme: ekonomicky, finančně, politicky, humanitárně a také vojensky – v tomto ohledu Německo v uplynulých měsících zásadně změnilo svůj kurz.

V této podpoře budeme pokračovat, spolehlivě, a především tak dlouho, jak to bude nutné!

Platí to i pro obnovu zničené země, která bude trvat celé generace. Bude to vyžadovat mezinárodní koordinaci, jakož i jasnou a spolehlivou strategii. Ta bude předmětem konference o obnově Ukrajiny, která se uskuteční 25. října v Berlíně a na kterou společně s předsedkyní Evropské komise, Ursulou von der Leyen, pozveme zástupce Ukrajiny i její partnery z celého světa.

V následujících týdnech a měsících od nás navíc Ukrajina obdrží nové a vysoce moderní zbraně – například radarové systémy a systémy protivzdušné obrany nebo špionážní drony. Jen náš poslední balíček vojenské pomoci má hodnotu přes 600 milionů eur. Naším cílem je moderní ukrajinská armáda, která bude schopná trvale bránit svou zem.

Přitom ale nesmíme prostě jen poskytnout Kyjevu to, bez čeho se aktuálně obejdeme. I zde potřebujeme lepší plánování a koordinaci.

Ve spolupráci s Nizozemskem jsme proto založili iniciativu, jejímž cílem je trvalá a spolehlivá dělba práce mezi všemi partnery Ukrajiny. Dokážu si například představit, že Německo převezme hlavní odpovědnost za organizaci ukrajinského dělostřelectva a protivzdušné obrany. Měli bychom se urychleně domluvit na takovémto systému koordinované podpory a demonstrovat tak naši trvalou podporu svobodné a nezávislé Ukrajině.

Tak, jako jsme to udělali na červnovém zasedání Evropské rady, na němž jsme řekli jednomyslné „ano“. Ano, Ukrajina, Moldavsko, výhledově také Gruzie a samozřejmě také šest států západního Balkánu – ti všichni jsou součástí naší svobodné, demokratické Evropy. Jejich vstup do EU je v našem zájmu.

Mohl bych to odůvodnit demograficky či ekonomicky nebo, zcela v duchu Milana Kundery, kulturně, eticky a morálně. Všechny tyto důvody platí.

Co však dnes hraje větší roli než dřív, je geopolitický rozměr tohoto rozhodnutí. Reálná politika v 21. století neznamena, že upozadíte své hodnoty a obětujete své partnery ve prospěch pochybných kompromisů. Reálná politika musí spočívat v zapojení spojenců a partnerů, kteří sdílí naše hodnoty, a v jejich podpoře. Tak abychom díky spolupráci posílili své postavení v globální konkurenci.

Tak ostatně chápu návrh Emmanuela Macrona týkající se Evropského politického společenství. Máme samozřejmě Radu Evropy, Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Východní partnerství, Evropský hospodářský prostor a NATO. To vše jsou důležitá fóra, která nám Evropanům slouží k úzké spolupráci i nad rámec hranic Evropské unie.

Chybí nám však pravidelná výměna názorů na politické úrovni. Fórum, v jehož rámci bychom my, hlavy států a vlád členských zemí EU, společně s vedoucími představiteli

EU a našimi evropskými partnery jednou nebo dvakrát ročně probírali ústřední témata týkající se celého našeho kontinentu: bezpečnost, energie, klima nebo konektivitu.

Rád bych zdůraznil, že takovéto společenství není žádnou alternativou k budoucímu rozšiřování EU. Kandidátským zemím jsme totiž dali své slovo – v případě zemí západního Balkánu dokonce už před téměř 20 lety. A toto tomuto slovu musíme konečně dostát!

Mnozí v uplynulých letech právem volali po silnější, suverénnější Evropské unii, která by byla silným geopolitickým hráčem. Po Unii, která zná své místo v historii a geografii kontinentu a kterou zdobí rozhodné a jednotné vystupování na mezinárodní scéně.

Historická rozhodnutí uplynulých měsíců nás k tomuto cíli přiblížila.

- S bezprecedentním odhodláním a rychlostí jsme na putinovské Rusko uvalili tvrdé sankce.
- Bez dříve obvyklých sporů jsme přijali miliony žen, mužů a dětí z Ukrajiny, kteří k nám uprchli před válkou. Právě Česká republika a další střeoevropské státy ukázaly svou srdečnost a velkou solidaritu. Za to Vám patří můj velký respekt!
- Živoucí důkaz solidarity nalezneme i v další oblasti: Úzce spolupracujeme při zajištění dodávek energií. Teprve před několika týdny jsme se shodli na plánu plošného omezení spotřeby zemního plynu v EU. Obě tyto věci jsou s ohledem na letošní zimu naprosto klíčové. A právě Německo je za tuto solidaritu velmi vděčné.

Všichni víte, s jakým odhodláním se Německo snaží snížit svou závislost na dodávkách ruských energií. Budujeme alternativní kapacity pro dovoz kapalného plynu či ropy. A děláme to solidárně – myslíme také na potřeby vnitrozemských států jako je Česká republika.

To jsem slíbil premiéru Fialovi při jeho květnové návštěvě Berlína. A tuto solidaritu si jistě potvrdíme i během našeho dnešního setkání.

My Evropané totiž budeme vystaveni rostoucímu tlaku na změnu, a to i nezávisle na ruské válečné agresi a jejích důsledcích. Ve světě s osmi, v budoucnu nejspíš deseti miliardami lidí jsou všechny evropské státy samy o sobě příliš malé, než aby dokázaly prosadit svoje zájmy a hodnoty.

O to důležitější je pro nás Evropská unie, která bude vystupovat jednotně.

A o to důležitější jsou silní partneři v čele se Spojenými státy. Je velkým štěstím pro nás všechny, že dnes sedí v Bílém domě Joe Biden, přesvědčený zastánce transatlantického partnerství. V posledních měsících jsme zažili, jak nepostradatelné toto partnerství je. NATO je dnes jednotnější než kdy dřív, politická rozhodnutí děláme společně s našimi transatlantickými partnery.

Navzdory všemu, co právě prezident Biden pro toto partnerství udělal, však současně víme, že se Washington začíná více soustředit na soupeření s Čínou a asijsko-tichomořský region. To bude platit i pro budoucí americké vlády. Možná dokonce v ještě větší míře.

V multipolárním světě – a takový svět 21. století je – proto nestačí pouze udržovat stávající partnerství, ať už jsou jakkoliv cenná. Budeme investovat do nových partnerství – v Asii, Africe a Latinské Americe.

Politická a ekonomická diverzifikace – to je ostatně také částečná odpověď na otázku, jak se chovat ke světové velmoci Číně a jak se vypořádat s trojkombinací „partner, konkurent, rival“. Druhá část této odpovědi zní: Sílu jednotné Evropy musíme využít ještě daleko lépe.

Společně máme dokonalou šanci vtisknout 21. století evropskou tvář a spolupodílet se na jeho formování – jako unie 27, 30 nebo 36 států s více než 500 miliony svobodných a rovnoprávných občanů, s největším vnitřním trhem na světě, předními vědeckými institucemi a inovativními podniky, stabilními demokraciemi, sociálním zabezpečením a veřejnou infrastrukturou, které nemají na světě obdoby.

To je ambice, kterou si spojuji s Evropou, která je silným geopolitickým hráčem.

Zkušenosti uplynulých měsíců nám přeci ukázaly, že blokády lze překonat. Evropské předpisy lze změnit – pokud je to nutné, tak i velmi rychle. A ani smlouvy EU nejsou vytesané do kamene. Pokud společně dospějeme k závěru, že je smlouvy nutné upravit, aby se Evropa posunula dopředu, tak bychom tak měli učinit.

Abstraktní diskuse nás ale nikam neposunou. Musíme se podívat, co je nutné změnit, a následně rozhodnout o konkrétním postupu: „forma následuje funkci“ – toto heslo moderní architektury by se rozhodně mělo stát také zásadou evropské politiky.

Je mi samozřejmě jasné, že Německo k tomu musím předložit návrhy a také něco udělat pro jejich realizaci.

Také proto jsem tedy zde, v hlavním městě předsednického státu Rady EU – abych Vám a našim evropským přátelům představil některé ze svých myšlenek o budoucnosti naší unie. Jedná se skutečně o myšlenky, návrhy, podněty k zamyšlení – nikoli o hotová německá řešení.

Německá odpovědnost za Evropu z mého pohledu spočívá v tom, že společně s našimi sousedy vypracujeme řešení a poté společně rozhodneme. Nechci žádnou EU s exkluzivními spolky nebo řídicími orgány, nýbrž EU rovnocenných členů. A chtěl bych ještě výslovně dodat: Rozšiřování EU směrem na východ je pro nás všechny přínosem!

Německo udělá z pozice země, která leží uprostřed našeho kontinentu, vše pro propojení východu, západu, severu a jihu Evropy.

V tomto smyslu prosím chápejte i následující čtyři úvahy.

[Zrychlit proces rozšiřování EU, zahájit institucionální reformy]

Zaprvé: Zasazují se o rozšíření Evropské unie – o přijetí států západního Balkánu, Ukrajiny, Moldavska a výhledově také Gruzie!

Evropská unie s 30 nebo 36 členskými státy však bude vypadat jinak než dnes. To je zcela pochopitelné. Po vzoru historika Karla Schlögela by se dalo říct, že se střed Evropy posouvá směrem na východ.

Po takovémto rozšíření EU se zvětší rozdíly mezi jednotlivými členskými státy – s ohledem na politické zájmy, hospodářskou sílu nebo podobu sociálních systémů. Ukrajina není Lucembursko. A Portugalsko má jiný pohled na světové problémy než Severní Makedonie.

Ze všeho nejdřív je zapotřebí, aby kandidátské země splnily kritéria pro vstup do EU. V tom jim budeme maximálně nápomocni.

Na toto výrazné rozšíření však budeme muset připravit i samotnou EU. To bude nějakou dobu trvat, proto s tím musíme začít už teď.

I v minulosti probíhaly při rozšiřování EU reformy v kandidátských zemích souběžně s institucionálními reformami Evropské unie. Tak tomu bude i tentokrát.

Této debatě se nevyhneme – určitě ne v případě, že to s rozšířením EU myslíme vážně. A sliby, které jsme dali kandidátským zemím, musíme brát vážně. Jen tak dosáhneme stability v Evropě.

Pojďme tedy mluvit o reformách.

V Radě EU, na úrovni ministrů, je nutné jednat rychle a pragmaticky. To musí být možné i v budoucnu.

Tam, kde je dnes nutné rozhodovat jednomyslně, však s každým dalším členským státem roste také riziko, že veto jedné jediné země zablokuje vůli všech ostatních členů. Kdo si myslí něco jiného, popírá evropskou realitu.

Proto jsem navrhl, abychom v oblasti společné zahraniční politiky, ale také v jiných oblastech, například daňové politice, postupně přešli k rozhodování kvalifikovanou většinou. I když jsem si vědom toho, že to bude mít důsledky i pro Německo.

Musíme si totiž uvědomit, že trvání na jednomyslném rozhodování může fungovat pouze v době, která nevyžaduje rychlé rozhodování. To však nejpozději od ruského útoku na Ukrajinu neplatí!

Udržování statu quo tudíž není alternativou k rozhodování kvalifikovanou většinou. Vedlo by k postupu ve stále odlišnějších skupinách, džungli pravidel a těžko zvládnutelných výjimek. Nešlo by o žádnou diferencovanou integraci. Vznikla by nepřehledná změť, která by byla vítanou příležitostí pro všechny, kteří jsou proti geopoliticky silné a jednotné Evropě a chtějí nás poštvat proti sobě. A to nechci!

Občas jsem byl kritizován za to, že se zasazuji o hlasování kvalifikovanou většinou. A naprosto chápu obavy především menších členských států. I v budoucnu musíme naslouchat problémům všech členských států – cokoliv jiného by bylo zradou evropské myšlenky.

A protože беру tyto obavy velmi vážně, říkám: Pojdme společně hledat kompromisy! Dokázal bych si například představit, že s rozhodováním kvalifikovanou většinou začneme nejprve v oblastech, ve kterých je zcela klíčové, abychom mluvili jedním hlasem. Kupříkladu v oblasti sankční politiky nebo lidských práv.

Přimlouvám se za větší odvahu ke konstruktivnímu zdržení se hlasování. Zde se musíme snažit my Němci i všichni ostatní, kteří jsou přesvědčeni o potřebě rozhodování kvalifikovanou většinou.

Pokud co nejvíce členských států přistoupí na tento návrh, výrazně se přiblížíme Evropě, která bude jako silný politický hráč ovlivňovat světovou politiku.

Reformám se nevyhne ani Evropský parlament. Ve smlouvách Evropské unie je z dobrého důvodu stanoven maximální počet 751 poslanců. Pokud však dojde k rozšíření, tento počet překročíme. Minimálně v případě, že Evropský parlament

jednoduše rozšíříme o křesla, která by novým členům příslušela podle stávajících pravidel.

Pokud nechceme, aby se Evropský parlament dále zvětšoval, musíme nastolit novou rovnováhu, co se týče jeho složení. A sice mimo jiné při zohlednění demokratického principu, podle něhož měl mít každý volební hlas přibližně stejnou váhu.

Správná rovnováha mezi zastupováním zájmů a funkčností je koneckonců důležitá i v případě Evropské komise. Komise sestávající z 30 nebo 36 komisařů by již téměř nebyla schopná práce. Pokud bychom navíc trvali na tom, aby každý komisař odpovídal za konkrétní oblast politiky, mělo by to za následek – a zde mohu připomenout dalšího významného rodáka tohoto města – kafkovské poměry.

Současně vím, jak důležité je pro všechny členské státy, aby je v Bruselu zastupoval „jejich komisař“ či „jejich komisařka“. To je důležité ještě z jiného důvodu. Ukazuje to totiž, že v Bruselu sedí všichni u jednoho stolu. Všichni rozhodují společně.

Proto nechci na principu „jeden komisař za každou zemi“ nic měnit.

Proč by ale nemohli dva členové Komise společně odpovídat za jedno generální ředitelství? Tak to přece dennodenně funguje nejen v rozhodovacích orgánech podniků po celém světě, ale také v rámci vlád některých členských států – jak při zastupování navenek, tak při interním rozdělení pravomocí.

Pojďme tedy hledat kompromisy – v zájmu fungující Evropy!

[Posílit evropskou suverenitu]

Moje druhá myšlenka, o kterou bych se s Vámi chtěl podělit, souvisí s pojmem, o němž jsme v minulých letech často diskutovali: s evropskou suverenitou.

Nejde mi přitom o sémantiku. Jádrem významu tohoto pojmu přeci je, že dosáhneme ve všech oblastech větší nezávislosti, že převezme větší odpovědnost za naši

bezpečnost a budeme ještě jednotněji prosazovat po celém světě naše hodnoty a zájmy.

K tomu nás nutí nejen ruský útok na evropské mírové uspořádání.

Už jsem mluvil o tom, do jakých závislostí jsme se dostali. Nepřehlédnutelným, ale určitě ne jediným příkladem je dovoz ruských energií. Za zmínku stojí také například problémy s nedostatkem polovodičů.

Takovýchto závislostí na jednom dodavateli se musíme co nejrychleji zbavit!

Evropa vděčí za svůj blahobyt obchodu. A tuto oblast nesmíme přenechat jiným. Proto potřebujeme další, trvale udržitelné dohody o volném obchodu a ambiciózní obchodní politiku.

Když je řeč o surovinách nebo vzácných zeminách, vybaví se nám zejména velmi vzdálené země původu. Přitom se však často přehlíží jedna věc: Lithium, kobalt, hořčík nebo nikl, které naše podniky tak nutně potřebují, se z velké části dávno nachází v Evropě.

V každém mobilním telefonu, v každé autobaterii se nachází cenné suroviny. Pokud se tedy bavíme o hospodářské suverenitě, měli bychom mluvit také o tom, jak tento potenciál ještě daleko více využít.

Nezbytnými technologiemi již disponujeme. Potřebujeme společné standardy pro nastartování pravého evropského oběhového hospodářství – nazval bych to „strategickým updatem našeho vnitřního trhu“.

Hospodářská nezávislost neznamena soběstačnost. To nemůže být cílem Evropy, která profituje a také vždy profitovala z otevřených trhů a obchodu. I my však potřebujeme „plán hry“, takovou strategii „Made in Europe 2030“.

To pro mě znamená, že se v oblastech, kde Evropa zaostává za Silicon Valley, Šen-čenem, Singapurem nebo Tokiem, probojujeme zpátky na špici.

V otázce čipů a polovodičů, které jsou klíčové pro náš průmysl, jsme již díky společnému evropskému úsilí dosáhli významného pokroku. Například Intel nedávno oznámil miliardové investice ve Francii, Polsku, Německu, Irsku, Itálii a Španělsku. To je obrovský krok k nové generaci mikročipů s nálepkou „Made in Europe“.

A to je teprve začátek. Se společnostmi jako jsou Infineon, Bosch, NXP nebo GlobalFoundries pracujeme na projektech, díky nimž se Evropa stane technologickou špičkou.

Naším cílem totiž nebude jen vyrábět v Evropě věci, které lze vyrábět i někde jinde. Chci Evropu, která bude průkopníkem v oblasti klíčových technologií.

Vezměme si třeba mobilitu budoucnosti. Rozhodující roli zde budou hrát data – pro autonomní vozidla, propojení různých dopravních prostředků nebo inteligentní řízení dopravních toků. Proto potřebujeme co nejrychleji jednotný, celoevropský prostor pro data o mobilitě.

V Německu jsme udělali první krok iniciativou Mobility Data Space. Propojme se napříč Evropou! Tento prostor je určen pro všechny, kteří se chtějí pohnout kupředu. Tak se můžeme stát celosvětovým průkopníkem.

V oblasti digitalizace musíme myslet ve velkém – a zahrnout do našich úvah i vesmír. V digitálním věku souvisí suverenita také s vesmírným programem. Autonomní přístup do vesmíru, moderní satelity a tzv. mega-konstelace nejsou klíčové jen pro naši bezpečnost, ale také pro ochranu životního prostředí, zemědělství a v neposlední řadě také pro digitalizaci. Klíčovým slovem je zde „celoevropský širokopásmový internet“.

Stále větší význam mají v této oblasti komerční aktéři a start-upy – dobře patrné je to v USA. Aby byl evropský kosmický program silný a konkurenceschopný, musíme kromě tradičních hráčů podporovat i takovéto inovativní společnosti. Jen tak budeme mít šanci, aby dalším podnikem jako Space-X byla evropská společnost!

A v neposlední řadě skýtá i náš velký cíl – dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality Evropské unie – jedinečnou příležitost: být průkopníkem na tomto poli, které bude pro budoucnost lidstva stěžejní. A sice tak, že zde v Evropě vyvineme a uvedeme na trh technologie, které bude potřebovat a používat celý svět.

- V oblasti elektrické energie mám na mysli výstavbu síťové infrastruktury a systémů pro ukládání energie, které umožní vznik opravdového vnitřního trhu s energiemi. Ten pak bude Evropu zásobovat vodní energií ze severu, větrnou energií z pobřeží a solární energií z jihu – spolehlivě, v létě i v zimě.
- Mám na mysli evropskou vodíkovou síť, která bude spojovat výrobce a spotřebitele a bude mít za následek boom elektrolýzy v Evropě. Jen s pomocí vodíku dosáhneme klimaticky neutrálního průmyslu.
- Mám na mysli co možná nejhustší síť nabíjecích stanic ve všech členských státech – pro elektromobily, ale také pro nákladní automobily.
- A mám také na mysli investice do klimaticky neutrálních pohonných hmot pro leteckou dopravu a do infrastruktury, která k tomu bude zapotřebí, například na letištích. Tak aby cíl klimaticky neutrální letecké dopravy nebyl pouhým snem. Aby se stal skutečností – a sice nejprve zde v Evropě.

Tato ekologická a digitální transformace našeho hospodářství si vyžádá značné množství soukromých investic. K tomu potřebujeme silný a likvidní kapitálový trh EU a stabilní finanční systém. Pro naši budoucí prosperitu tak bude klíčová unie kapitálových trhů a bankovní unie.

Dámy a pánové, to všechno jsou kroky směrem k evropské suverenitě.

Rád bych zmínil ještě jeden další bod, který je klíčový jak v souvislosti se suverenitou, tak s ohledem na válku na východě Evropy: Potřebujeme koherentnější obrannou politiku.

V Evropě se používá násobně více typů zbraňových systémů než v USA. To je neefektivní, protože kvůli tomu musí naši vojáci cvičit s velkým množstvím různých systémů. A také údržba a opravy jsou dražší a nákladnější.

V minulosti docházelo k nekoordinovanému zmenšování evropských armád a snižování rozpočtů na obranu. Nyní by mělo dojít ke koordinovanému rozvoji evropských vojenských schopností. Vedle společného postupu při výrobě a nákupu je také nutné, aby naše firmy v rámci zbrojních projektů spolupracovaly ještě intenzivněji než dosud.

To bude vyžadovat ještě lepší koordinaci na evropské úrovni. Je proto nejvyšší čas, aby měli v Bruselu vlastní zasedání nejen ministři zemědělství, zahraničí nebo vnitra. V dnešní době potřebujeme samostatnou Radu ministrů obrany.

Již nyní máme k dispozici několik nástrojů, jejichž pomocí můžeme v praktické rovině zlepšit spolupráci našich ozbrojených sil. Vedle Evropské obranné agentury a Evropského obranného fondu mám na mysli především spolupráci, jaká již dnes probíhá v rámci Organizace pro spolupráci ve vyzbrojování. Tak, jako na začátku schengenského prostoru stálo sedm států, na jejichž hranicích neprobíhaly hraniční kontroly, mohla by se tato organizace stát počátkem Evropy se společnou obrannou a zbrojní politikou.

Za tímto účelem budou muset všechny členské státy přehodnotit své výhrady a předpisy, například s ohledem na používání a export společně vyvinutých systémů. To musí být možné v zájmu naší bezpečnosti a suverenity, ty totiž závisí také na schopnostech evropského zbrojního průmyslu.

NATO zůstává hlavním garantem naší bezpečnosti. Není ale pochyb, že každé zlepšení, každé sjednocení evropských obranných struktur v rámci EU prospěje také Severoatlantické alianci.

Měli bychom se poučit z událostí v Afghánistánu během loňského léta. EU musí být v budoucnu schopná reagovat na takovou situaci rychle a efektivně. Německo se proto společně s dalšími členskými zeměmi postará o to, aby byla jednotka rychlého

nasazení, kterou Evropská unie plánuje vytvořit, do roku 2025 schopná nasazení – její základ pak navíc budou tvořit němečtí vojáci.

K tomu potřebujeme jasnou strukturu řízení. Musíme tedy vybavit stálé velitelství – a ve střednědobém horizontu skutečné ústředí ozbrojených sil EU – vším, co bude po finanční, personální a technické stránce potřeba. Německo tuto odpovědnost převezme v roce 2025, kdy bude jednotka rychlého nasazení pod německým velením.

A nakonec se musíme postarat o to, aby byly naše politické rozhodovací procesy v době krize flexibilnější. To pro mě znamená, že bychom měli plně využít možnosti, které nám dávají smlouvy EU. A ano, to také výslovně znamená, využívat daleko častěji možnost svěřit mise skupině členských států, které o to mají zájem – jakési „koalici rozhodných“. To je dělba práce v rámci EU v nejlepší slova smyslu.

Bylo již rozhodnuto o tom, že Německo podpoří Litvu poskytnutím brigády rychlého nasazení a NATO poskytnutím dalších sil rychlé reakce. Slovensku pomáháme mimo jiné s ochranou vzdušného prostoru. České republice a dalším státům kompenzujeme tanky německé výroby poskytnutí sovětských tanků Ukrajině. Současně jsme se domluvili, že naše armády ještě zintenzivní svou spolupráci.

A také částka ve výši 100 miliard eur, kterou v následujících letech investujeme do modernizace německé armády, přispěje k posílení evropské a transatlantické bezpečnosti.

Velké nedostatky máme my Evropané v oblasti obrany před útoky ze vzduchu, resp. z kosmu. V následujících letech proto budeme v Německu masivně investovat do protivzdušné obrany. Všechny tyto schopnosti bude možné využít také v rámci NATO. Německo bude tuto budoucí protivzdušnou obranu navíc koncipovat tak, aby se na ní mohli podílet, pokud o to budou mít zájem, i naši evropští sousedé – například Poláci, pobaltské země, Nizozemci, Češi, Slováci nebo naši skandinávští partneři.

Společný evropský systém protivzdušné obrany by byl nejen levnější a efektivnější, než když každý členský stát vybuduje vlastní, drahý a vysoce komplexní protiletadlový

system. Byl by také přínosem pro bezpečnost v Evropě a vynikajícím příkladem pro to, co máme na mysli, když mluvíme o „posílení evropského pilíře NATO“.

[Překonat staré konflikty, nacházet nová řešení]

Také třetí velký úkol, který pro Evropu vidím, vyplývá z uvedeného historického přelomu – a zároveň jej výrazně přesahuje.

Putinovské Rusko samo sebe na dohlednou dobu definuje jako protivníka Evropské unie. Putin využije jakoukoliv naši nejednotnost, jakoukoliv slabinu.

Ostatní autokraté ho napodobují – jen si vzpomeňte, jak se běloruský diktátor Lukašenko vloni snažil využít utrpení tisíců uprchlíků a migrantů z Blízkého východu, aby nás dostal politicky pod tlak.

A také Čína a další využívají zranitelná místa, která jim my Evropané svou nejednotností nabízíme.

Co z toho pro Evropu vyplývá, bychom mohli shrnout asi takto: Musíme se semknout, překonat staré konflikty a nacházet nová řešení. To zní jako samozřejmost. Ale znamená to hodně práce.

Podívejme se jen na dvě oblasti, které mezi námi v uplynulých letech způsobovaly asi největší napětí – na migrační a finanční politiku.

Že dokážeme dělat pokroky v oblasti migrační politiky, jsme prokázali po ruském útoku na Ukrajinu. EU poprvé aktivovala směrnici o dočasné ochraně. Pod tímto technickým názvem se pro miliony Ukrajinců skrývá daleko od domova aspoň trocha normality: rychlost a jistota získání povolení k pobytu, možnost pracovat nebo navštěvovat školy a univerzity, jako je tato.

I v budoucnu budou do Evropy přicházet lidé – ať už proto, aby tu vyhledali ochranu před válkou a pronásledováním, nebo ve snaze najít práci a lepší život.

Pro miliony lidí po celém světě zůstává Evropa vytouženým místem. To je na jedné straně skvělým důkazem atraktivity našeho kontinentu. Zároveň je to realita, se kterou se my Evropané musíme vypořádat.

Znamená to, že při řešení migrace musíme myslet na budoucnost, a ne vždy jen ad hoc reagovat na krize. A to znamená redukovat ilegální migraci a zároveň umožňovat migraci legální. Přistěhovalcův totiž potřebujeme. Na našich letištích, v našich nemocnicích a v mnoha firmách v současnosti zažíváme, jak nám všude chybí kvalifikovaní pracovníci.

Některé body mi připadají zásadní:

- Zprvé: Potřebujeme více závazných partnerství se zeměmi původu a tranzitními zeměmi – a to rovnocenných partnerství. Když nabídneme pracovníkům více legálních cest do Evropy, musí být zároveň jejich země ochotnější umožnit návrat vlastním státním příslušníkům bez práva pobytu.
- Zadruhé: K funkční migrační politice patří účinná ochrana vnějších hranic, která zároveň odpovídá našim standardům právního státu. Schengenský prostor – cestování, život a práce bez hranic – stojí a padá s ochranou vnějších hranic.

Schengen je jednou z největších vymožeností Evropské unie – kterou bychom měli chránit a rozvíjet. K tomu patří i zaplnění zbývajících mezer. Chorvatsko, Rumunsko a Bulharsko splňují všechny technické nároky na plnohodnotné členství. Budu se zasazovat o to, aby se plnohodnotnými členy staly.

- Zatřetí: Evropa potřebuje azylový systém, který bude solidární a odolný vůči krizím. Je naší povinností, abychom lidem, kteří potřebují ochranu, nabídli bezpečný domov. V rámci francouzského předsednictví v Radě EU jsme se v posledních měsících dohodli na postupném přístupu.

Teď by to měl schválit i Evropský parlament. České předsednictví v Radě EU může při jednáních s Parlamentem počítat s naší plnou podporou.

- A nakonec bychom těm, kteří v Evropě pobývají legálně a mají nárok na ochranu, měli dát dříve než dosud možnost zahájit pracovní činnost v jiném členském státu. Aby své schopnosti uplatnili tam, kde jsou zapotřebí.

A protože nejsme naivní, musíme zároveň bránit zneužívání. Například v případě, kdy dané osoby nemají chuť pracovat. Když to dokážeme, tak volný pohyb nepovede k přetížení sociálních systémů. A zajistíme trvalou akceptaci této velké evropské svobody.

Dámy a pánové,

oblast, která nás Evropany v posledních letech kromě migrace rozdělovala nejvíce, byla fiskální politika.

Historický plán na podporu oživení Evropy přijatý v době koronavirové krize však představoval obrat. Poprvé jsme společně představili evropskou odpověď a podpořili národní investiční a reformní programy z prostředků EU. Shodli jsme se, že chceme společně investovat, abychom posílili naše národní ekonomiky. To nám ostatně pomáhá i v současné krizi.

Ideologie ustoupila pragmatismu. Tím bychom se měli řídit, až půjde o to, jak naše pravidla dále rozvíjet i mimo koronavirovou krizi. Je jasné, že společný měnový prostor potřebuje společná pravidla, která lze dodržovat a kontrolovat. To vytváří důvěru a umožňuje solidaritu v nouzi.

Krize posledních let vedly ve všech členských státech k nárůstu zadlužení. Proto potřebujeme shodu na tom, jak tyto vysoké dluhy snižovat.

Tato dohoda musí být závazná, umožňovat růst a být politicky srozumitelná. A zároveň musí všem státům EU umožňovat, aby transformaci svých národních ekonomik zvládly prostřednictvím investic.

Na začátku měsíce jsme jako německá vláda předložili své představy ohledně dalšího rozvoje evropských dluhových pravidel, které vychází z uvedené logiky. Chceme o

nich otevřeně diskutovat se všemi našimi evropskými partnery – nezaujatě, bez poučování a obviňování. Chceme společně diskutovat o tom, jak by mohla vypadat udržitelná pravidla v době po historickém přelomu.

Jde přitom o zcela zásadní věc. O to, abychom občanům dali jistotu, že naše měna je bezpečná a nevratná. Že se na svůj stát a na Evropskou unii mohou spolehnout i v dobách krize.

Jeden z nejlepších příkladů, jak se nám to v uplynulých letech dařilo, je evropský program SURE. Ten jsme zavedli v době koronavirové pandemie k zajištění kurzarbeitu. Profitovalo z něj více než 30 milionů občanů po celé EU – což je každý sedmý zaměstnanec. Každý sedmý zaměstnanec, který by jinak možná skončil na ulici.

A mimochodem se nám touto pobídkou na evropské úrovni podařilo zavést v podstatě plošně v celé Evropě úspěšný model kurzarbeitu. Výsledkem je robustnější trh práce a zdravější firmy v celé Evropě.

Tak si představuji pragmatická řešení v Evropě – i do budoucna!

[Obrana evropských hodnot, dodržování principů právního státu]

Historický přelom musí pro evropskou politiku znamenat, že budeme stavět mosty, a nikoliv hloubit příkopy.

Občané očekávají Evropskou unii, která „koná“. O tom jasně svědčí výsledky Konference o budoucnosti Evropy.

Občané od EU očekávají naprosto konkrétní věci: například rychlejší tempo v ochraně klimatu, zdravé potraviny, udržitelnější dodavatelské řetězce nebo lepší ochranu zaměstnanců. Zkrátka a dobře očekávají „skutečnou solidaritu“, o které se hovořilo již v Schumanově deklaraci z roku 1950. Je na nás, abychom tuto skutečnou solidaritu vytvářeli znovu a znovu a upravovali ji podle výzev dané doby.

V prvních desetiletích po založení spojené Evropy šlo zejména o to, aby se prostřednictvím stále užší hospodářské provázanosti znemožnily války mezi členskými zeměmi. Že se to podařilo, zůstává historickou zásluhou naší Unie.

V mezidobí se z tohoto mírového projektu stal ale také celoevropský projekt svobody a spravedlnosti. Za to vděčíme především zemím, které se k našemu společenství připojily až později. Španělům, Řekům a Portugalcům, kteří se po desetiletích diktatury přiklonili k Evropě svobody a demokracie. A potom občanům zemí ve střední a východní Evropě, kteří svým bojem za svobodu, lidská práva a spravedlnost překonali studenou válku.

Bylo mezi nimi i mnoho odvážných studentů této univerzity, kteří jednoho temného listopadového večera v roce 1989 volali po svobodě tak hlasitě, až rozpoutali revoluci. Tato sametová revoluce byla pro Evropu požehnáním.

Mír a svoboda, demokracie a právní stát, lidská práva a lidská důstojnost – tyto hodnoty Evropské unie jsou naším společně nabytým dědictvím. Zejména nyní, tváří v tvář novému ohrožení svobody, pluralismu a demokracie, které zažíváme na východě našeho kontinentu, cítíme toto spojení obzvláště silně.

„Státy se udržují těmi ideály, z nichž se zrodily.“ Tuto větu pronesl jeden z nejslavnějších profesorů této univerzity – Tomáš Masaryk, pozdější československý prezident. Platí o státech, ale platí i o EU jako společenství hodnot. A protože hodnoty jsou pro zachování tohoto společenství naprosto zásadní, týká se nás všech, když jsou porušovány – mimo Evropu a ještě více uvnitř Evropy.

To je čtvrtá myšlenka, o kterou bych s Vámi dnes chtěl podělit.

Proto nám dělá starosti, když se uprostřed Evropy hovoří o „neliberální demokracii“ – jako kdyby to sám o sobě nebyl protimluv. Proto nemůžeme akceptovat, když dochází k porušování principů právního státu a omezování demokratické kontroly. A ještě jednu věc řeknu zcela jasně: V Evropě nesmíme jakkoliv tolerovat rasismus ani antisemitismus!

Proto podporujeme Komisi v jejím úsilí o ochranu právního státu. A velkou pozornost tomuto tématu věnuje i Evropský parlament. Za to jsem velice vděčný.

Neměli bychom se bát využívat všechny dostupné možnosti k odstraňování deficitů. Průzkumy veřejného mínění ukazují, že všude, mimochodem i v Maďarsku a Polsku, si velká většina občanů přeje, aby se EU v jejich zemi zasazovala o svobodu a demokracii dokonce ještě silněji.

K těmto možnostem patří postup na ochranu právního státu podle článku 7 – i zde musíme odstranit možnost blokovat rozhodování.

Smysluplné mi přijde také navázat platby důsledně na dodržování standardů právního státu – jako jsme to učinili v případě finančního rámce na roky 2021–2027 a fondu na oživení obnovy v souvislosti s koronavirovou krizí.

Také bychom měli dát Komisi nově možnost zahájit řízení o porušení Smlouvy i v případě, kdy dochází k porušování toho hlavního, co nás drží pohromadě – tedy základních hodnot, které jsme všichni vepsali do Smlouvy o EU: lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv.

Zároveň si přeji, abychom se o principy právního státu nemuseli přít před soudy. Vedle všech řízení a sankcí proto potřebujeme především otevřený politický dialog o nedostacích, které panují ve všech zemích.

Zpráva Komise o právním státu, obsahující doporučení pro jednotlivé země, je v tomto směru dobrým základem. Realizaci těchto doporučení se budeme na politické úrovni pečlivě věnovat – a budeme plnit své vlastní domácí úkoly.

Právní stát je totiž základní hodnotou, která by měla naši Unii sjednocovat. Zejména v této době, kdy naše demokracie čelí výzvám autokratů, je to důležitější než kdy dříve!

[Závěr]

Dámy a pánové,

už jsem zmiňoval odvážné studenty této univerzity, kteří večer dne 17. listopadu 1989 uvedli do pohybu sametovou revoluci.

V areálu univerzity na Albertově, kde jejich protesty začaly, dnes tehdejší události připomíná malá bronzová plaketa. Stojí na ní dvě věty a doufám, že je vyslovím aspoň trochu správně: „Kdy – když ne teď? Kdo – když ne my?“

Odsud, z Prahy, chci obě tyto věty dnes zvolat směrem ke všem Evropanům – těm, kteří už v naší Unii žijí, i těm, kteří se k nám snad brzy přidají. Chci je zvolat směrem k odpovědným politikům, mým kolegyním a kolegům, se kterými se v Bruselu, Štrasburku a našich hlavních městech dennodenně snažíme nacházet řešení.

Jde o naši budoucnost, která se jmenuje Evropa. Tato Evropa dnes čelí výzvě jako nikdy dříve.

Kdy, když ne teď – v době, kdy se Rusko snaží posouvat hranice mezi svobodou a autokracií – bychom měli položit základní kameny rozšířené unie svobody, bezpečnosti a demokracie?

Kdy, když ne teď, bychom měli vytvořit suverénní Evropu, která se dokáže prosadit v multipolárním světě?

Kdy, když ne teď, bychom měli překonat rozpory, které nás už léta ochromují a rozdělují?

A kdo, když ne my, by mohl chránit a bránit evropské hodnoty – uvnitř Evropy i navenek?

Evropa je naší budoucností. A tato budoucnost je v našich rukou.

Děkuji Vám!

